

кримінально-правового характеру до юридичних осіб за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 343, 345, 347, 348, 349 КК, відбувається в разі притягнення до кримінальної відповідальності за ці делікти відповідних фізичних осіб в одному й тому самому кримінальному провадженні.

Література:

1. Давидович І. І. Кримінально-правова охорона представників влади і громадскості, які охороняють правопорядок : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 252 с.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України: Закон України від 13 травня 2014 р. № 1261-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1261-18#n29>

3. Контрольний текст проекту нового КК України (станом на 30 грудня 2022 р.). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2022/12/30/1-kontrolnyj-tekst-proektu-kk-30-12-2022.pdf>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-292-3-54>

КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Бугера С. І.

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
начальник відділу дослідження проблем протидії корупції та загрозам
економічній безпеці Міжвідомчого науково-дослідного центру
з проблем боротьби з організованою злочинністю
при Раді національної безпеки і оборони України
м. Київ, Україна*

У світі корупція виступає глобальною проблемою, що загрожує правопорядку, порушує устої демократії та права людини, сприяє поглибленню соціальної несправедливості. У різних країнах світу корупція є однією з провідних проблем, яка потребує негайного вирішення. Оскільки, саме злочини, що виникають у сфері корупції досить негативно впливають на стан економіки в країні [1, с. 184].

Підвищення рівня протидії корупційній злочинності у сфері економіки є також актуальним і для України. Зокрема, за результатами

дослідження Transparency International Ukraine в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) за 2022 рік Україна отримала 33 бали зі 100 можливих. Цей показник зріс на один бал, і тепер Україна посідає 116 місце зі 180 країн у CPI. Так само 33 бали мають Алжир, Ангола, Замбія, Монголія, Сальвадор та Філіппіни. На один бал випереджають Україну: Боснія і Герцеговина, Гамбія, Індонезія, Малаві, Непал, Сьєрра-Леоне – всі вони мають по 34 бали. А на бал менше, ніж Україна, – Домініканська Республіка, Кенія та Нігер [2].

Організовані злочинні угруповання в сфері економіки характеризуються високим ступенем згуртованості кримінальних осіб у межах регіону країни, з розподілом на ієрархічні рівні, з виділенням лідерів, які не беруть участі у конкретних злочинах, а здійснюють організаторські, управлінські, ідеологічні функції, тісно пов'язані з корупцією. Вони втягують в економічну злочинність державних чиновників, у тому числі працівників правоохоронних органів, для прикриття їх злочинної діяльності та усунення конкурентів по бізнесу. Спонукальними мотивами до заняття злочинною діяльністю у сфері економіки є користь, жадоба до непомірного збагачення, володіння престижними речами, недоступними для пересічних громадян, зайняття високого становища у владних та інших структурах. В організованих злочинних угрупованнях значна частина незаконно здобутих коштів перерозподіляється у вигляді хабарів «потрібним людям». Відбувається зрощування економічних злочинців з представниками загальнокримінальної злочинності, з одного боку, і тіньовою економікою – з другого [3, с. 248–249].

При цьому тіньова економіка породжує інше антисоціальне явище – корупцію. Взаємопроникнення, переплетення корупції та тіньової економіки є не тільки головною перешкодою для сталого соціально-економічного розвитку суспільства, а й знижує довіру громадян і бізнесу до публічної влади. Тіньова економіка створює фінансову базу корупції, а корупція в усіх її формах виступає інструментом поширення та укорінення тіньової економіки [4, с. 5].

При характеристиці організованої злочинності, як правило, серед її найважливіших ознак називають корупцію. Організована злочинність і корупція утворюють неподільний, нерозривний кримінальний комплекс. Корупція для учасників організованої злочинності виконує відразу кілька важливих функцій. Це й засіб збільшення капіталів за рахунок використання вигід, пільг і переваг, отриманих в обхід складних процедур дозвільної розподільної системи, і захисний механізм від різних форм соціального контролю, і ефективний спосіб усунення конкурентів. Це, нарешті, вплив на державну політику

(переважно в галузі економіки) в інтересах великих кримінально-олігархічних кланів [5, с. 63–64].

Наявність організованої злочинності з корумпованими зв'язками обумовлена самим існуванням організованої злочинності. Чим більш широкий масштаб організованої злочинної діяльності, тим більше у неї потреби у корумпованих зв'язках, які б забезпечили їй безпеку та легалізацію коштів, одержаних злочинним шляхом [6, с. 118].

При вирішенні проблем протидії корупції та організованій злочинності у сфері економіки важливим є також врахування зарубіжного досвіду. Необхідно зазначити, що у грудні 2021 року в США була оприлюднена Стратегія протидії корупції [7] яка окреслює загальнодержавний підхід до антикорупційної боротьби та зосереджує зусилля уряду США у боротьбі з корупцією в рамках п'яти ключових положень: 1) модернізація, координація та забезпечення ресурсами зусиль уряду США щодо боротьби з корупцією; 2) боротьба з незаконним фінансуванням; 3) притягнення до відповідальності корупціонерів; 4) збереження та зміцнення багатосторонньої антикорупційної архітектури; 5) поліпшення дипломатичної взаємодії та використання ресурсів іноземної допомоги для досягнення цілей антикорупційної політики. У межах нової антикорупційної стратегії федеральні департаменти та агентства щорічно звітуватимуть президенту США про прогрес у досягненні задекларованих цілей [8].

Отже, рівень ефективності заходів щодо запобігання організованій злочинності у сфері економіки суттєво залежить від загального стану протидії корупції в країні. При цьому в Стратегії боротьби з організованою злочинністю [9] вказується, що в умовах збройної агресії проти України та намагання створити терористичні організації в державі організована злочинність становить пряму загрозу для національної безпеки. Тому організація системної боротьби з організованою злочинністю повинна стати одним із пріоритетних завдань державної політики та потребує вжиття дієвих скоординованих міжвідомчих заходів і поглиблення міжнародного співробітництва та формування ефективної антикорупційної політики. Для ефективного вирішення вказаної проблеми доцільним є також використання методик оцінки загроз кримінологічній безпеці України, яка забезпечує прогнозування злочинності та вироблення необхідних рішень щодо її запобігання [10, с. 139].

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що симбіоз корупції та організованої злочинності суттєво ускладнює здійснення суб'єктами запобігання злочинності відповідних заходів. При цьому протидія корупції та організованій злочинності у сфері економіки потребує комплексного підходу з урахуванням зарубіжного досвіду, сучасного

стану розвитку інформаційних технологій та процесу цифровізації загалом. Ефективність запобіжної діяльності залежить від здійснення відповідних заходів на загальносоціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях, що спрямовані на протидію симбіозу корупції та організованої злочинності.

Література:

1. Бухтіарова А. Г., Купка Ю. М. Аналіз міжнародного досвіду боротьби з корупцією. *Інноваційна економіка*. 2018. № 3–4. С. 184–188. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/284>
2. Індекс сприйняття корупції – 2022. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/#/>
3. Кримінологія : підручник для студентів вищих навч. закладів / О. М. Джужа, Я. Ю. Кондратьєв, О. Г. Кулик, П. П. Михайленко та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужи. К: Юрінком Інтер, 2002. 416 с.
4. Пацкан В. В. Інституціональні основи антикорупційної політики як складової детінізації економіки. *Економіка та держава*. 2021. № 3. С. 4–13. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2021/3.pdf
5. Запобігання та протидія корупції : навч. посіб. / А. М. Михненко, О. В. Руснак, А. М. Мудров та ін. ; за ред. А. М. Михненка. 4-те вид., переробл. й допов. К. : ДННУ «Акад. фін. Управління», 2013. 666 с. URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=450&num=6
6. Міщенко Т. М. Актуалізація проблем боротьби з організованою злочинністю з корумпованими зв'язками в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки*. 2018. Том 29(68) № 4. С. 115–119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_law_2018_29%2868%29_4_21
7. United States Strategy on Countering Corruption. December 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/12/United-States-Strategy-on-Countering-Corruption.pdf>
8. Антикорупційна стратегія Байдена: якими будуть наслідки для України. URL: <https://stopcor.org/antykorupcijna-strategiya-bajdena-dlya-ukrayiny/>
9. Стратегія боротьби з організованою злочинністю: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>
10. Prokofieva-Yanchylenko D. Methods for Assessing Threats to Criminological Security. Proceedings of the International Conference on Economics, Law and Education Research (ELER 2021). 2021. Volume 170. Pp. 135–140. URL: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/eler-21/125954403>